

Rom 9, 13

13: Som det står skrevet: Jakob har jeg elsket, men Esau har jeg hatet.

For at vi skal oppfatte disse ordene rett, bør vi legge nøye merke til at når apostelen sier dette, så sikter han til det samme som han har uttalt i bibelverset like foran. Han begynner nemlig med: "Som det står skrevet". En slik formulering gir løfte om en stadfestelse på noe som nylig er sagt. Altså må disse ordene som siteres fra Mal 1: 2-3 gjelde samme sak som de ordene vi nylig har lest, om utvelgelsen. Disse ordene: "Jakob har jeg elsket" taler altså om hvordan Jakob ble utvalgt, slik det forkynnes i 1Mos 25: 23. Og ordene: "men Esau har jeg hatet" taler altså tilsvarende om den forutbestemmelsen Gud fattet også over Esau, som vi leser på samme sted. Den forutbestemmelsen var at han "skal tjene den yngste", at hans etterkommere skulle undertrykkes av Jakobs etterkommere. At ordet "hatet" går på det rent jordiske, det framgår helt klart på det stedet i Mal 1 som Paulus siterer fra her. I sin sammenheng lyder det slik: "men Esau hater jeg, og jeg gjorde hans fjell til en ørken og hans arveland til bolig for ørkenens sjakaler". Her tales ikke noe om hans sjel og hans evighet, men bare om "hans fjell", og om "hans arveland", som skulle bli til bolig for sjakalene.

Vi ser altså at de eksemplene apostelen her benytter til å skildre den guddommelige nådens frihet, i seg selv ikke handler om evig nåde eller evig fortapelse, men om Israels jordiske forhold. Vi vet jo godt at ikke alle Jakobs etterkommere ble evig salige (det er akkurat det motsatte Paulus beviser her), og at heller ikke alle Esaus etterkommere på grunn av disse Guds ord (1Mos 25: 23) dermed må gå fortapt og være hatet av Gud for evig. Vi ser f. eks. det motsatte i Amos 9: 11-12, der også Edom får løfte om evangeliet. Og i Mark 3: 8 ser vi noe av oppfyllelsen av det løftet. Det det tales om i de skriftstedene som ligger til grunn for den teksten vi behandler, er bare at "den eldste skal tjene den yngste", og at "det ene folk skal være sterkere enn det andre". Det er Herren selv som sier dette i de tekstene Paulus siterer fra. Dermed faller det straks bort, hele grunnlaget for den oppfatningen at Gud gjennom en helt vilkårlig beslutning, og uten hensyn til hvordan menneskene møter kallet, skulle ha avgjort hvordan det skal gå med hver enkelt sjel; om de skal bli frelst, eller bli evig fordømt. Man har bl. a. anvendt disse ordene om Jakob og Esau, som "elsket", eller "hatet", uten å ta hensyn til hva vi nå har sett at Gud selv har lagt i disse ordene.

Når Paulus har brukt disse eksemplene på hvor fritt fordelingen av jordisk arv og stilling foregikk, som bilder på den frihet Gud har til å bestemme hvem som skal bli frelst, må vi ikke "presse" bildene til mer enn det Paulus har villet skildre. Vi må se hvordan han selv velger å anvende eksemplene. Da vil vi se av hans avsluttende utlegning (v. 30-33) hva det er han egentlig vil vise: Nemlig at Gud i sin suverene frihet til å bestemme over fortapte syndere og deres frelse, har utvalgt troens vei - og ikke gjerningenes.

Alt det apostelen har hatt som mål med de eksemplene vi har nevnt, er følgende: Først har han bevist at "ikke alle som stammer fra Israel, er virkelig Israel", er virkelig barn og arvinger til Abrahams velsignelse. Og dermed har han revet ned den første og mest dyrebare trøsten jødene hadde; at de i sin vantro mente de var selvskrevne arvinger til frelsen fordi de var Abrahams barn (se Mat 3: 9, Joh 8: 39, Fil 3: 5). Dermed har han med disse eksemplene malt for øynene våre; Guds majestetiske frihet til å bestemme hvem som skal bli frelst, eller ikke. Men alltid med den ene hensikt som han forkynner klart i v. 30-33; å vise at Gud har utvalgt troens vei, troens barn. Ikke dem som søker rettferdighet gjennom sine egne gjerninger. Og dermed har han revet ned den andre dyrebare trøsten, som er hele verdens trøst, nemlig gjerningene, som over alt i Kristi læretaler og apostlenes skrifter blir forkastet. Igjen og igjen møter vi disse ordene: "Ikke av gjerninger", "ikke av dere selv, det er Guds gave", "ikke etter våre gjerninger, men etter sin egen rådslutning og nåde", "ved tro, uten lovgjerninger", osv. At det er bare dette Paulus vil ha fram, det sier han selv uttrykkelig i sin avslutning, v. 30-33. Og hver eneste oppfatning eller tydning av apostelens ord, som ikke stemmer overens med denne hans egen forklaring, er dermed selvgjort og falsk, og bør omgående forkastes.

Hele vår oppfatning av dette kapitlet vil avhenge av at vi har tindrende klart for oss hva det er apostelen vil forkynne her, og at vi holder det fast. Hva det er han vil ha fram. Hva han på den ene side vil bryte ned, og på den andre side vil bygge opp. Og da ser vi at det er bare det vi nettopp sa, som er budskapet hans. Det er bare denne fortrøstningen til naturlig opphav og det vi kan fortjene i kraft av gjerninger, han vil bryte ned. Men slett ikke troens eller nådens vei, hvor det avhenger av om kallet får nå inn til vårt hjertes øre, får innta det, og etter hvert gjenføde det, så vi kommer til nådens bryllup, - eller står imot og forkaster innbydelsen. Hvis Paulus skulle ville forkaste denne nådens vei, og troen, da stod vi bare tilbake med en helt vilkårlig utvelgelse. Men da ville Paulus vært i strid med Kristus og hele Skriften som ikke lærer noe annet enn denne nådens vei. Men Paulus vil aldri kunne tilskrives noen slik tydning. Han har alltid uttrykkelig forkynt hva det er han mener; at alle mennesker, enten det er jøder eller hedninger, har sin frelse eller fordømmelse utelukkende i spørsmålet om de søker sin rettferdighet ved tro, eller gjennom gjerninger.

Og hvis da noen skulle mene at troen er en fortjeneste (noe vi her avviser), for at Guds nåde skulle bli forherliget rett, da lar han oss straks vite at da vet de ikke hva tro er. Paulus stiller jo tro og fortjeneste opp mot hverandre som motsetninger (v. 32, Ef 2: 8, Gal 2: 16, m. fl.). Tro er å ha mistet troen på all egen fortjeneste, og kaste seg i Guds rene nåde. Tro er å motta uten noen gjenytelse. Troen er at jeg tar avstand fra alt som finnes i meg selv, også selve min tro, og ser opp til det Kristus har gjort, som min eneste redning og rettferdighet. Skulle det så ennå være noen som i dette kapitlet så noen dekning for å tro på en helt vilkårlig utvelgelse, må vi til slutt minne om dette: Når Paulus i v. 30-33 gir sin endelige forklaring på hva han har ment, så sier han ikke: Israel, som jaget etter rettferdighetens lov, har ikke grepet rettferdighetens lov, fordi de ikke var forutbestemt av Gud til å bli frelst. Og at hedningene derimot har fått rettferdighet, fordi Gud hadde forutbestemt dem til å bli frelst.

Nei, noen slik forkynnelse hører vi ikke fra Paulus eller noen annen apostel. Men det er dette han sier: Israel gikk glipp av denne rettferdigheten, fordi de ikke søkte den i tro, men gjennom lovgjerninger. Skylden for fordømmelsen over de vantro legger han ikke på en utvelgelse av visse personer etter noen slags vilkårlig forutbestemmelse hos Gud, men på deres egen vantro. Det samme sa Kristus da han gråt over Jerusalem: "Hvor ofte ville jeg ikke samle sammen dine barn osv., men dere ville ikke". Har du noe sted sett at apostelen har drevet med en lære eller hatt en mening som strir mot hans eget og hele Guds evangelium? Gud har sendt ut sitt evangelium med et altomfattende kall hvor han innbyr alle verdens sjeler, alle folk og hvert enkelt menneske, å komme til sitt nåderike. Skulle han da samtidig ha forutbestemt hos seg selv at det og det mennesket vil jeg ikke gi min nåde til omvendelse og frelse - vel og merke: uten hensyn til hvordan menneskene møtte Guds kall -? Gud bevare ethvert menneske fra å gå med slike tanker om Gud!

Når Gud vil forblinde eller forherde noen, ja, til og med lar det skje at noen mennesker ikke får noe kall, har det alltid sin grunn i hva han "kjente på forhånd" hos disse, slik Paulus uttrykkelig forklarer under kap. 8: 29. Og, for å komme tilbake til våre tekstord: "Jakob har jeg elsket, men Esau har jeg hatet" - skulle disse ord, helt på tvers av tekstens egen forklaring, likevel gå på disse to brødrenes evige ve og vel, så måtte Guds forutbestemmelse om dette være en følge av det han visste/"kjente på forhånd" om disse; altså om hvordan brødrene i framtiden ville forholde seg til nådekallet. For slik er jo apostelens lære over dette sist siterte bibelverset. Men vi har jo allerede sett at Paulus slett ikke taler om disse brødrenes evige, men om deres timelige/jordiske arv og stilling. På samme måte som han gjennom hele kapitlet aldri taler om at enkelte mennesker er utvalgt til frelse, men om den eneste veien som er utvalgt til frelse for alle.

Men den guddommelige utvelgelsen; den nådens utvelgelse hvor Gud forut bestemte at menneskene skulle frelses bare gjennom Kristus og troen på ham, det har Paulus forkynt her med stor kraft. Den sannheten har Paulus lagt svært alvorlig inn over jødene og alle andre egenrettferdige sjeler, og advart sterkt mot å stampe mot brodden og søke rettferdigheten på den måten en selv tror er den rette. For da, sier han, kan det gå slik at du som virkelig anstrengte deg for å oppnå rettferdigheten, du fikk den ikke. Mens de som ikke gjorde noe som helst for sin rettferdighet, men tvert imot levde vilt i synd og skam som hedningene, de fikk til sist rettferdighet og frelse. Bare fordi de lot Gud tale til seg gjennom sitt ord, falt ned for hans føtter, erkjente Guds dom over seg, og søkte all sin rettferdighet bare i Kristus. Dette er den sannhet og budskap Paulus her så klart og sterkt har forkynt; at Herren Gud, som i sin kongelige makt har rett til å frelse hvem han vil, har villet utvelge til frelse bare dem som tror på Sønnen, og forkaste de ellers så utmerkede menneskene, når de står imot denne utvelgelsen og fortsetter å søke sin rettferdighet gjennom noen form for egne gjerninger.

Men når vi nå har forstått hva det er Paulus vil ha fram, tenk da for en uendelig trøst som ligger i dette for alle fattige syndere! Tenk på hvordan han skildrer den guddommelige nådens frihet gjennom det han her sier: "for barna var ennå ikke født, og hadde verken gjort godt eller ondt"! Paulus sier altså: Så totalt fri fra all menneskelig fortjeneste er Guds nåde, - som hans utvelgelse av Jakob framfor Esau var. Barnene hadde ennå ikke gjort verken godt eller ondt. De var jo ikke engang

født. Ja, så fri er Guds nåde, så totalt uavhengig av våre gjerninger, både de onde og de gode. Hos oss finnes det ingen som helst grunnlag for Guds nåde. Han gjør alt for sin egen skyld, "etter sin viljes gode velbehag", eller som den samme apostelen sier det et annet sted i Ef 1: "Gud har utvalgt oss i Kristus før verdens grunnvoll ble lagt". "Ved Jesus Kristus har han forutbestemt oss til barnekår hos seg selv, etter sin viljes gode velbehag, til pris for sin nådes herlighet".

Det er dette som kalles nåde - den frie nåde, slik Paulus også skildrer det i Ef 2: 8-9: "Av nåde er dere frelst, ved tro, og det er ikke av dere selv, det er Guds gave, ikke av gjerninger, for at ikke noen skal rose seg". Legg merke til: "det er ikke av dere selv", ikke på grunn av noe som helst i dere selv. "Det er Guds gave", heter det. Det er en gave! Slik er evangeliets nåde! Og så fri måtte nåden være, hvis vi skulle kunne frelses. Det kommer av at alle mennesker er så fullstendig fortapt etter at syndefallet ødela all vår kraft, så det var umulig for noe menneske å bli frelst - hvis Gud skulle se etter det aller minste av noe godt eller noen verdighet hos oss. Her gjensto bare to muligheter: Enten å framskaffe, og deretter gi oss en fullstendig betingelsesløs nåde, eller å la alle mennesker gå fortapt.

Men da Gud forbarmet seg over oss så han gav sin sønn som syndoffer og til å oppfylle loven, så er nå også Guds nåde så fullstendig fri fra ethvert hensyn til noe godt eller rettferdig hos oss, så han frelser de groveste syndere, når de kysser (hyller, tilber) Sønnen (Sal 2: 12). Og på den andre side fordømmer han de ellers så plettfriske menneskene når de ikke tilber Sønnen, men tvert imot fortsetter å søke sin rettferdighet i et eller annet hos seg selv. Her ser vi at den frelsende nåden er så fullstendig fri og uavhengig av oss, på samme måte som Guds utvelgelse av Jakob framfor Esau, "for barna var ennå ikke født, og hadde verken gjort godt eller ondt".

Så fri ser vi også Kristus skildre nåden. I hans liknelse om den bortkomne sønnen forkynner han jo at den beste kledningen ble gitt til den som hadde sløst bort arven sammen med skjøger. Og gjøkalken ble slaktet for å feire hans hjemkomst. Men den eldste sønnen, som aldri hadde forlatt sin fars hus og bud, men alltid hadde tjent ham, han klager over at han aldri har fått "så mye som et kje, så jeg kunne ha fest sammen med vennene mine". Det samme ser vi i Jesu liknelse om arbeiderne i vingården. Der framstiller han det slik at husbonden gir en full daglønn i gave til dem som hadde stått ledig det meste av dagen på torget. Mens de som hadde arbeidet hele dagen i tungt slit og hete, bare fikk avtalt daglønn, men ikke noe som helst som gave. Og når disse klaget på denne forskjellsbehandlingen, svarer husbonden bare: "Er det ikke tillatt for meg å gjøre som jeg vil med mitt eget?". At jeg nå vil gi disse en helt ufortjent gave, det er min frie nåde og godhet. Slik har altså Kristus også forkynt sin fullkomment frie nåde. På denne måten vil Gud slå fullstendig til jorden all tanke på egen fortjeneste og verdighet hos fortapte syndere, og samtidig opphøye bare sin egen frie og guddommelige nåde. Å, for en trøst for fortapte syndere! Hvordan skulle vi kunne prise denne Guds store og uforskyldte nåde nok, her i livet eller i all evighet? Herren være lovet i evighet! Herre, gi oss mer tro!